

Kyrkråttorna möter
barnen i kyrkan

Kyrkobyggnader i Sverige
– riva eller renovera?

Yvonne Hirdman
om kyrkan vi ärvde

VÅR HISTORIA

”Ordet kultur betyder odling, och i odlingar växer det. Jag ser kyrkan, vårt gemensamma kulturarv, som en odling för gudomliga och existentiella frågor. I kyrkan

växer vi som människor i mötet med Jesus och Gud.

Svenska kyrkan är en kyrka som är öppen för alla, rymmer hela livet och talar genom symboler, ord och musik.

Vårt kyrkliga kulturarv handlar om identitet och om att höra till. Att vi alla är en del av ett större sammanhang, en längre historia. Det är fascinerande att vi under en gudstjänst kan förflytta oss flera tusen år tillbaka genom berättelser om livets gåtor – frågor som är lika aktuella idag som då. De bibliska berättelserna handlar om liv och död, kärlek och sorg, ont och gott. De ligger till grund för hela vår västerländska kultur och kunskapen om dem ger oss nycklar till mycket av vår litteratur, konst, teater och musik.

En stor del av konstverken har dessutom utvecklats inom kyrkan genom århundradena. Johann Sebastian Bach var till exempel kantor i Leipzig och vår egen Alice Tegnér var organist i Djursholms kapell.

Som kyrkoherde har jag, tillsammans med många andra, ansvar för att ta hand om kyrkans kulturarv i Danderyds församling och se till att det hålls i gott skick för kommande generationer. Vi har nyligen renoverat Danderyds kyrkas tak och målat om fasaden, och vi håller inventarieförteckningarna aktuella över alla konstföremål, varav flera är oersättliga föremål från medeltiden.

Samtidigt är kyrkan inget museum utan en plats för möten mellan människor och Gud. En kyrka är bara levande om det finns en församling av människor. Bara då kan vi vara en kyrka som berör.

Välkommen in!”

*Staffan Hellgren
Kyrkoherde och kontraktsprost*

LIVET I DANDERYD NR 1 2013

Redaktion

Staffan Hellgren, kyrkoherde
staffan.hellgren@svenskakyrkan.se

Christina Högberg, informatör
christina.hogberg@svenskakyrkan.se

Ansvarig utgivare

Staffan Hellgren, kyrkoherde
staffan.hellgren@svenskakyrkan.se

Design&produktion

Lind Lewin kommunikation
anna@lindlewin.se

Skribenter

Mia Sjöström, Petter Karlsson

Mönster

Lotta Köhlhorn

Fotografer

Elliot Elliot, Håkan Elofsson

Tryckeri

Stockholms Läns Grafiska AB, Danderyd

Svenska kyrkan

DANDERYDS FÖRSAMLING

www.danderydsforsamling.se

Öppettider

Församlingsexpeditionen:

måndag–fredag 9.00 – 15.00

Kyrkogårdsförvaltningen:

Måndag – fredag 9.00 – 15.00.

Växel, tel 08-568 957 00.

Mån–fred 9.00 – 12.00 och 13.00 – 15.00.

Bokning av dop, vigsel,

begravning och kyrkor:

måndag – torsdag 9.00 – 12.00.

Tel 08-568 957 10.

asa.mellqvist@svenskakyrkan.se

Bokning av församlingsgårdar:

måndag – torsdag 9.00 – 12.00.

Tel 08-568 957 35.

Miljöarbete i våra förskolor

Församlingens tre förskolor arbetar för fullt med att bli miljöcertifierade med Grön Flagg som är en miljömärkning från Håll Sverige rent. Barn och pedagoger lär sig om naturens kretslopp, att komposterna och återvinna, att motverka nedskräpning samt uppleva glädjen i att vara i naturen. I juni är förhoppningen att certifieringen ska vara genomförd.

Mässa i klarspråk

Missade du premiären för Mässa i klarspråk – Danderyds egen musikmässa skriven av församlingens ungdomar? Ny chans 5 maj 11.00 i Danderyds kyrka! Staffan Hellgren, Sara Hellgren, Johan Larsson, Petruskören, församlingens ungdoms- och kompgroup medverkar.

Mitt liv och min tro

Möt Patricia Tudor Sandahl i ett personligt samtal om tro i Enebykyrkan, tisdag 23/4 19.00. Inträde: 50 kr.

Utrota hungern

Pengarna från Svenska kyrkans fasteinsamling *Utrota hungern*, som pågår 18/2–1/4, går till rent vatten och mat, vilket är en mänsklig rättighet. Insamling 21 och 22 mars 15.00–18.00, 23 mars 11.00–15.00 i Mörby centrum, vid Konsum i Djurs-holm och på Enebyberg torg.

Vårsalong och Tingatinga

24/2–2/4 Danderyds Vårsalong med unga Danderydskonstnärer.

7/4–5/5 Tingatinga – tanzanisk konstinriktning med målningar av olika konstnärer i Tingatinga cooperative society i Dar es Salaam. Motiven är ofta djur (fabler) men kan även vara samhällsskildringar.

Vid vernissagen 7 april 12.00–16.00 deltar konstnären Abdallah Saidi Chilamboni som är ordförande för kooperativet.

27–28/4 är det en temahelg med konstnären John Kilaka. Workshops, försäljning av John Kilakas målningar och en utställning om Danderyds församlings väfnärsarbete i Moshi, Tanzania.

Hämta ditt dopljus

Dopljuset är en symbol för att du inte går ensam genom livet. Tänd det gärna, speciellt på årsdagarna för dopet. När det brunnit ner är du välkommen att hämta nytt i Församlingens Hus.

DROP IN-DOP 13 APRIL

Blev det aldrig av att ni döpte era barn? Ska du konfirmeras men är inte döpt? Är du vuxen och vill döpas?

Lördagen den 13 april 11.00–15.00 bjuder Danderyds församling till drop in-dop. Välj mellan att döpas i Danderyds kyrka, Lilla kapellet, i andaktsrummet i Församlingens Hus eller ute om vädret tillåter.

Det ska vara enkelt att låta döpa sig eller sitt barn. Vid drop in-dop behöver man inte boka tid. Kom bara till Församlingens Hus, där finns det präster och musiker som förbereder och samtalar om dopet tillsammans med er och gör det personligt med psalmer, sånger och texter. Det blir ett fint minne att ha med sig i livet.

Efter dopet bjuder församlingen på dopkaffe. Självklart får även dopfaddrar, vänner och familj vara med och dela glädjen, men det går lika bra att komma på egen hand. Själva dopet är, som alltid, helt kostnadsfritt. Mer information finns på hemsidan www.danderydsforsamling.se. Du kan också höra av dig till prästen Johanna Keck, 08-568 957 20, johanna.keck@svenskakyrkan.se

A woman and a child are peering through a narrow opening in a dark wooden door. Both are wearing black cat ears, gold-rimmed round glasses, and black noses. The woman has white whiskers drawn on her cheeks and is wearing a grey scarf and a white shirt. The child is wearing a grey hat and a grey scarf. The woman is looking directly at the camera with a slight smile, while the child is looking slightly to the side.

”Idag har många barn
aldrig varit i en kyrka.
Vi vill avdramatisera
och sänka tröskeln.”

Remus, Sara Hellgren
och Rådis, Johanna
Hägglom.

Råttan i kyrkan

Skolvandring med Rådis och Remus ger barnen en relation till kyrkan, både till själva byggnaden och till det som händer i den.

Där är råttan! Där!
– Var?
– Hjälp!
En klass upprymda sjuåringar från Ekebyskolan ropar och pekar på råttan som de upptäckt bortanför kyrkbänkarna i Danderyds kyrka. Klassens skolvandring "Kyrkråttan berättar" har precis börjat.

– Vilka är ni? Varför har ni inga svansar? undrar kyrkråttan Rådis som bjuder med sina nyvunna vänner på en upptäcktsfärd genom kyrkan.

Tillsammans med Rådis får barnen lyssna till kyrkklockornas klang, höra om stenkyrkan som byggdes här för många hundra år sedan och se Svante och Ebba Banérs gravmonument med deras sju barn på, bland mycket annat. När den franska rättkompisen Remus dyker upp är det dags att leka "lördag i kyrkan" och rättorna och barnen ordnar ett dop tillsammans innan rättorna visar hur det brukar gå till på söndagar i kyrkan.

– Vill ni hälsa på i vårt rättbo? undrar Rådis och Remus och tar med sig barnen ner under kyrkan där det bjuds på ostbågar.

Rådis, eller Johanna Häggblom som hon egentligen heter, har gjort skolvandringar för barn de senaste tre åren.

– Alla klasser är olika, det är det som gör det så roligt. Och sjuåringar har så lätt att gå in i fantasins värld tillsammans med kyrkråttorna, säger hon.

Genom skolvandringen får barnen en relation till kyrkan, både till själva byggnaden och till det som händer i den.

– Idag har många barn aldrig varit i en kyrka. Vi vill avdramatisera och sänka tröskeln till kyrkan, säger prästen Sara Hellgren som spelar råttan Remus.

Varje år tar omkring 2000 skolbarn del av Danderyds olika skolvandringar för barn, från förskoleklass upp till sjuan.

– Det är viktigt att vi är tydliga med vårt syfte och med vad vi erbjuder skolorna. Och att vi inom kyrkan är insatta i läroplanen. Vi vill ju samma sak – ge barnen kunskap. Våra skolvandringar handlar varken om hjärntvätt eller om indoktrinering, säger Sara Hellgren.

Enligt kursplanen för religionskunskap ska elever i årskurs 1–3 bland annat lära

sig om kristendomens roll på hemorten förr i tiden. De ska även kunna några högtider, symboler och berättelser som hör till kristendomen, islam och judendomen samt några berättelser ur Bibeln och några av de vanligaste psalmerna.

– Vi vill vara en resurs och ett stöd för skolan. Kyrkohistorien kan göras mer levande i ett drama i kyrkan än när man läser om det i en bok, säger prästen Magnus Ludvigson som är ansvarig för skolkyrkan i Danderyds församling.

– Varje år när vi möter våra nya konfirmander och frågar om de varit i kyrkan tidigare är det alltid några som minns att de ätit ostbågar med kyrkråttorna här när de var små, säger han ♦

www.kyrkhistoria.se lär ut var i Sverige kyrkor från olika tidsepoker ligger och ger kunskap om kyrkornas konst- och arkitekturhistoria. Sajten vill inspirera till en "gräv-där-du-står-rörelse" för kyrkorna, liksom nätverket www.sockenkyrkonatverket.se vill bidra till att bevara Sveriges sockenkyrkor.

Varje kyrka är älskad

FOTO: PELLE SÖDERBÄCK

Mikael Mogren.

– **DET FINNS INTE** en kyrka som inte är älskad, säger Mikael Mogren, som är präst och stiftsadjunkt i Västerås stift.

Därför är han inte så oroad för kyrkornas framtid, trots den dystra prognosen om färre medlemmar i Svenska kyrkan, sämre ekonomi och övertaliga kyrkor.

– Vi kan fortfarande välja vilken väg vi vill gå. Antingen säljer vi av våra kyrkor då de kan bli allt från bostäder till nattklubbar, eller så gör vi som i exempelvis Östtyskland där älskade kyrkor har vänföreningar som bevarar och rustar dem, säger Mikael Mogren som tror och hoppas på den senare vägen.

Han, som även har en bebyggelseantikvarisk utbildning, vill komma bort från allt fokus på problem när man pratar om att bevara kyrkornas kulturarv.

– Problem kan vändas till tillgångar. Det finns problem med att förvalta Egyptens pyramider också, men de är till glädje för hela mänskligheten. I Danderyd har ni en fantastisk kyrkomiljö som tusentals människor relaterar till varje dag. Vi

kommer aldrig att kunna resa en reklamplacering bredvid motorvägen som slår Danderyds kyrka. Stockholm kommer aldrig att kunna få en siluett som säger mer än den vi har idag med alla kyrktorn.

Men är det inte ett faktiskt problem att allt färre är medlemmar och går i kyrkan?

– Även om färre går i kyrkan idag har vi ändå 17 miljoner kyrkobesök i Sverige varje år och nära 70 procent av Sveriges befolkning är medlemmar.

Dessutom, understryker Mikael Mogren, kärleken till en kyrka sitter inte i ett medlemskap eller i en kristen tro. Man kan vara ateist, eller ha en annan tro, och ändå värna om våra kyrkomiljöer trots att kyrkan inte bara är ett kulturarv utan även ett religiöst rum.

– Det är bara så som det är, kyrkan talar många olika språk samtidigt. En del anser att kyrkomiljön därför är farlig, särskilt för våra barn och ungdomar. I Sverige har det nästan utvecklats en beröringsskräck gentemot kyrkan de senaste åren, säger han.

– Men hugger man bort kyrkomiljön ur de ungas liv, hugger man inte bara bort den kristna tro som man vill undvika, utan även den svenska historien. Vår historia är så sammanflätad med kyrkans. Hur ska vi kunna förstå den plats vi befinner oss på utan kyrkan som ofta är den äldsta byggnad som finns kvar i ett samhälle?

Dessutom har kyrkan en viktig roll i integrationen av nya svenskar.

– För många nya svenskar blir Svenska kyrkan ett sätt att förstå Sverige. Här kan vi erbjuda både nya och gamla svenskar en gemensam berättelse om den svenska

identiteten och det svenska kulturarvet, säger Mikael Mogren och fortsätter:

– Kyrkan är din historia och din framtid, dina känslor och början på ett djupare samtal om livets glädje och smärta ♦

Mikael Mogrens fem teser om kyrkans kulturarv:

1. Kyrkomiljöerna tillhör mänskligheten: Muslimer kan vara experter på gotländska dopfuntar.
2. Statens ekonomiska bidrag är en självklarhet eftersom kyrkomiljöerna är varje medborgares ansvar.
3. Kyrkomiljöerna i Sverige ska lika lite som Egyptens pyramider vara beroende av den lokala folkopinionen. De skyddas av lagstiftning och internationella konventioner.
4. Kyrkomiljöer är som människor. De behöver inte vara i toppskick för att få finnas.
5. Bekräftas människors känslor för kyrkomiljöerna kan de miljöerna bidra till mänsklig mognad. Det har de gjort i två tusen år.

På www.kyrkokartan.se kan du söka bland alla kyrkor inom Svenska kyrkan, ladda upp bilder eller skriva en kommentar om din favoritkyrka. Sajten är skapad av en privatperson, men drivs sedan 2011 i samarbete med Svenska kyrkan.

På www.svenskakyrkan.se kan du läsa mer om kyrkornas kulturarv och hitta alla Sveriges församlingars hemsidor.

”Kyrkan är din historia och din framtid, dina känslor och början på ett djupare samtal om livets glädje och smärta.”

Barn från Ekebyskolan.

Skolkyrkan i Danderyd:

Förskoleklass

Julkrubban berättar:

Om julens budskap.

Årskurs 1

Kyrkrättan berättar:

Historisk upptäcktsfärd i Danderyds kyrka.

Årskurs 2

Bibliska berättelser:

Om några av bibelns berättelser.

Årskurs 3

Påskvandring:

En dramatisering av påskens händelser i Jerusalem år 33.

Årskurs 4

Kyrkoårets högtider:

Advent, jul, fasta, påsk och pingst: varför finns de stora högtiderna?

Årskurs 5

Kyrkohistorisk vandring:

Eleverna möter Paulus, Franciskus, Heliga Birgitta och Martin Luther.

Årskurs 6

Vi ses i Nangijala: Vi samtalar kring döden och om vad som sker vid en begravning.

Årskurs 7

Schysst: Frågor om etik och hur vi behandlar varandra och oss själva.

Kontakta Magnus Ludvigson på 08-568 957 23 eller magnus.ludvigson@svenskakyrkan.se

---

OK att fira skolavslutning i kyrkan?

Ja, säger Skolverket. En skola kan fira avslutning i kyrkan och en präst kan närvara. Det bryter inte mot skollagen som säger att den svenska skolan ska vara ickekonfessionell. Dock får samlingen i kyrkan inte innehålla några religiösa inslag som bön, välsignelse, trosbekännelse, predikan eller annan form av förkunnelse. Istället ska tonvikten ligga på traditioner, högtidlighet och den gemensamma samvaron.

Christopher O'Regan
visar kyrkor i SVT.

Kyrkohemligheter visas på TV

Just nu läggs sista handen vid en TV-serie om kyrkors hemligheter, som ska sändas på SVT under 2013.

– Kyrkor bär på så många spännande berättelser. Vi vill visa hur mycket som finns att upptäcka om man bara går in och ser sig om i kyrkorna, säger Lisa Wahlbom, projektledare på Mediabruket, som producerat serien.

Programledaren Christopher O'Regan tar oss med till åtta kyrkor från olika tidsepoker och i olika delar av Sverige. Vi kommer att möta ljusst och fräscht från 1800-talets byggboom, se imponerande byggnadskonst från 1200-talet i Nordens största kyrka, upptäcka hemliga inristade tecken och lära oss mer om hur 1600-talskyrkor fungerade som nav i stormaktstidens krigsmaskineri.

– Kyrkan är på så många plan både en stor och viktig del av den svenska historien, men den spelar även roll för viktiga händelser i människors privata liv, som giftermål och död. Genom kyrkorna kan vi få nycklar till både vårt lands och enskilda människors historia, säger Lisa Wahlbom och berättar bland annat om Ramborg, den rika medeltida kvinna som bekostade bygget av Västeråker kyrka.

– Hon uttalade även en förbannelse som skulle förhindra att hennes egen gravhäll, som hon är avbildad på, någonsin flyttades från kyrkan. Och den verkar ha fungerat, eftersom gravhällen fortfarande finns kvar i kyrkan ♦

”Man kan vara ateist, eller ha en annan tro, och ändå värna om våra kyrkomiljöer trots att kyrkan inte bara är ett kulturarv utan även ett religiöst rum.”

Mikael Mogren, Västerås stift

FOTO: EMILOT ELLIQUOT

Vill du veta mer?

För första gången någonsin har alla kyrkor som byggts i Sverige fram till 1950, även de rivna, studerats och dokumenterats i boken *Sockenkyrkorna: Kulturarv och bebyggelsehistoria*. Kyrkorna beskrivs utifrån ett kulturgeografiskt, konst- och arkitekturhistoriskt perspektiv och här står allt om var, hur och varför Sveriges kyrkor har byggts och hur de har förändrats. Boken finns i bokhandeln men kan även laddas ner gratis i Riksantikvarieämbetets arkiv. Gå in på www.samla.raa.se och skriv Sockenkyrkorna i sökrutan.

Antal kyrkor som byggts i Sverige:

1100-1550 byggdes 2538 kyrkor.
1550-1760 byggdes 410 nya kyrkor.
1760-1860 byggdes 706 nya kyrkor.
1860-1950 byggdes 510 nya kyrkor.
1950-2000 byggdes 510 nya kyrkor.
2000-2011 byggdes 17 nya kyrkor.

Källa: *Sockenkyrkorna: Kulturarv och bebyggelsehistoria (2008)*, *Bebyggelseregistret, Riksantikvarieämbetet samt Svenska kyrkans rapport till Kulturdepartementet (2011)*.

100 år av forskning

Forskningsföretaget Sveriges Kyrkor ansvarade fram till 2012 för att forska om och dokumentera Sveriges alla kyrkor ur ett arkitektur- och konsthistoriskt perspektiv. Under de hundra år som organisationen fanns gavs 233 böcker ut om mer än 650 olika kyrkor. Planer finns på att Sveriges Kyrkor ska återuppstå i ny form.

De river kyrkan

Se filmen om hur Maglarps kyrka i Skåne revs 2007. Sök på ”Nu river vi kyrkan” på Youtube.

Kulturarv i förändring

Henrik Lindblad.

Svenska kyrkan har att ta hand om 3385 kyrkobyggnader. Men kommer man att klara av det uppdraget med färre medlemmar och allt sämre ekonomi?

– I framtiden kommer vi inte att kunna behålla alla kyrkor.

Det säger Henrik Lindblad, Svenska kyrkans kulturarvssamordnare, och berättar att de senaste tio åren har Svenska kyrkan sålt omkring 50 kyrkor, ofta mindre kapell eller nyare kyrkobyggnader.

– Vi tror att den siffran kommer att öka. Prognosen säger att vi kommer att tappa en miljon medlemmar de kommande tio åren, eftersom allt färre döps och konfirmeras, vilket innebär en försämrad ekonomi för kyrkan. Dessutom avfolkas bygder på landet där vi kommer att få övertaliga kyrkor.

Vad händer med de kyrkor som Svenska kyrkan inte kan behålla?

– Vi hoppas att de kan användas för sociala och kulturella ändamål och fortsätta att vara tillgängliga för allmänheten. När vi gjort undersökningar både bland medlemmar och ickemedlemmar vill det stora flertalet just det. Men går inte det, så tycker jag att det är bättre att de blir restauranger eller bostäder än att de rivs, säger Henrik Lindblad.

Enligt kulturminneslagen har Svenska kyrkan rätt till ersättning från staten för vård och underhåll av 3385 kyrkobyggnader. Summan på 460 miljoner om året har varit samma sedan ersättningen infördes då kyrkan skiljdes från staten år 2000.

– Men, säger Henrik Lindblad, ersättningen från staten skulle behöva vara högre. Svenska kyrkan måste stå för omkring hälften av kostnaderna själv och det har många församlingar inte råd med. Dessutom krävs det mycket tid, arbete och kompetens för att hålla i en renovering, restaurering eller konservering.

Det hela låter dystert. Hur ser Henrik Lindblad på framtiden?

– Jag är ganska hoppfull, trots allt. Men vi behöver ha en bra strategi för hur vi ska ta till vara, vårda och använda kyrkorna. Vi behöver både öka vår egen kompetens och hitta sätt att bättre fånga upp det lokala engagemanget – via Facebook och liknande. Och, vi kommer nog ändå behöva sälja fler kyrkobyggnader och en del andra kommer att förfalla och rivs i framtiden.

Det är egentligen inte konstigt, påpekar han, det har hänt i alla tider. Men skillnaden idag är att det finns ett starkt lagskydd och att staten tar stort ansvar. Det tycker

Henrik Lindblad är bra eftersom han vill att kyrkans kulturarv ska bevaras i så stor utsträckning som möjligt.

Varför?

– Det är det största sammanhållna kulturarv som finns i Sverige. Här finns spår av Sveriges politiska, sociala, kyrkliga och mänskliga historia – det mesta som hänt i Sverige under hundratals år. I kyrkorna finns fantastiska konstverk, en hög arkitektonisk kvalitet och estetiska skönhetsupplevelser eftersom man genom åren anlitat de främsta arkitekterna och konstnärerna av sin tid. Kyrkorna ger oss också känslomässiga värden som handlar om ursprung och identitet.

Och, säger Henrik Lindblad, 80 procent av Sveriges befolkning håller med om att det finns höga kulturhistoriska värden i kyrkans kulturarv. Det visar en attitydundersökning som gjorts av Svenska kyrkan bland både medlemmar och ickemedlemmar.

– Dessutom är det kyrkliga kulturarvet en resurs för samhället som skulle kunna användas mer av kommun och organisationer i dialog med församlingen. Vi ska inte vara så rädda för att blanda olika verksamheter i en kyrkobyggnad. För att Svenska kyrkan ska klara att ta hand om sina kyrkor med en allt sämre ekonomi kommer just sammanvändning att bli viktigt i framtiden ♦

Svenska kyrkan:

- har 6,5 miljoner medlemmar vilket motsvarar 69 procent av befolkningen.
- består av 1456 församlingar och 13 stift.
- har 2000–2011 byggt eller nyinviat 17 kyrkor och tagit 58 kyrkor ur bruk.

Källa: Svenska kyrkans rapport för 2011 till Kulturdep.

Vad är en kyrkobyggnad?

De 3 385 kyrkobyggnader som ingår i Svenska kyrkans kulturarv 2011 består av kyrkor, kapell, fiskekapell, småkyrkor, lillkyrkor, kyrkkåtor och kyrkor som ligger i församlingshem. Det är byggnader som ägs eller förvaltas av Svenska kyrkan och som är vigda för gudstjänst enligt kyrkoordningen.

I siffran ingår inte sjukhuskyrkor, fängelsekyrkor, amiralitetskyrkor och slottskyrkor eftersom de i regel inte ägs av Svenska kyrkan. Här ingår inte heller de kyrkor och kapell som tillhör andra kristna samfund.

Källa: Agneta Hildebrand, registerhandläggare på Svenska kyrkan

Skyddade kyrkor

Varje församling äger och har ansvar för sina kyrkor och ska enligt kulturminneslagen vårda och underhålla dem så att deras kulturhistoriska värde inte minskar och deras utseende och karaktär inte förvanskas.

Dessutom har alla kyrkor byggda före 1940, samt vissa nyare kyrkor som Riksantikvarieämbetet har valt ut, tillståndsplikt enligt kulturminneslagen. Det innebär att församlingen måste ansöka om tillstånd hos Länsstyrelsen om de vill förändra kyrkan på något sätt. Detta gäller cirka 87 procent av alla kyrkor.

Källa: www.svenskakyrkan.se

Läs mer om församlingens alla kyrkor på danderydsforsamling.se

6 av 3 385

TEXT MIA SJÖSTRÖM

I Danderyds församling ligger sex av Svenska kyrkans 3 385 kyrkor. Här finns allt från unika medeltida skatter till en gränsöverskridande mötesplats i en brun tegelbyggnad från 1970-talet. Varje kyrka berättar sin del av Danderyds historia.

1. DANDERYDS KYRKA: Danderyds kyrka är församlingens äldsta. Den uppfördes omkring år 1400, på samma plats där man tror att det stått en träkyrka från början av 1100-talet, som en liten enskeppig kyrka i gråsten. Spår av den syns än idag i form av kalkstensmålningar på östra gaveln och norra långväggen. Omkring år 1570 lät Gustaf Banér utvidga kyrkan till en nästan kvadratisk tvåskeppig hallkyrka. Kyrkan fick sin nuvarande treskeppiga form i början av 1600-talet när Svante Gustafsson Banér och hans fru Ebba Grip lät bygga om kyrkorummets.

Lilla kapellet finns på kyrkogården bredvid Danderyds kyrka.

2. DJURSHOLMS KAPELL: 1898 invigdes Djursholms kapell. Det var de boende i Djursholm som samlat in pengarna till bygget. Kapellet ritades i jugendstil av arkitekt Fredrik Lilljekvist och är smyckat med målningar, bland annat av konstnären och teologen Natanael Beskow. Han predikade i Djursholms kapell varje söndag till 1916 och sedan varannan söndag fram till 1931. Mer utförlig information finns på www.djursholmskapell.se

3. ALTORPS KAPELL: Altorps kapell invigdes 1938 och är ritat av professor Lars

Israel Wahlman, vars son ritat Petruskyrkan i Stocksund. På kyrkogården ligger många av Sveriges mest kända personligheter begravda, som kärnfysikern Hannes Alfvén, författarinnan Harriet Löwenhielm, barnvisekompositören Alice Tegnér och konstnärsparet Elsa och Natanael Beskow.

Danderyds kyrka, Djursholms kapell och Altorps kapell är alla byggda före 1940 och skyddade enligt kulturminneslagen.

4. PETRUSKYRKAN: 1962 invigdes Petruskyrkan på det så kallade kyrkberget i Stocksund. Redan i stadsplanen från förra sekelskiftet för Stocksunds trädgårdsstad fanns en kyrka inritad just där, men först på 1950-talet fanns behov av en kyrka med samlingslokaler. Arkitekten Jan Wahlmans förslag om en kyrka som skulle växa upp "direkt ur klippan" godkändes och byggdes. 1988 byggdes kyrka och församlingsbyggnad ihop.

5. SÄTRAÄNGSKYRKAN: Sätträängskyrkan invigdes 1984. Den är ritad av arkitekt Bo Grefberg och har samma mått som prästgårdens tidigare loge. Bredvid kyrkan ligger det gamla vagnslidret, som idag är samlingslokal, och stallet, där julens och påskens berättelser levandegörs med dockor i full storlek. Här ligger även prästgården

som byggdes första gången 1656 och andra gången 1970 eftersom man varit tvungen att riva den gamla byggnaden som var hårt angripen av röta och husbock.

6. ENEBYKYRKAN: Enebykyrkan invigdes 1977 och är en del av en tegelbyggnad som rymmer både Enebykyrkan, som ingår i Svenska Missionskyrkan, och Träffpunkten med bl.a. Enebybergs bibliotek. Den ritades av arkitekt Janne Feldt. Trettio år senare, i samband med en renovering av lokalerna 2006, flyttade Danderyds församling in för att samverka med Enebykyrkans församling och Danderyds kommun. Läs mer på www.enebykyrkan.se

ÖVRIGA ANDAKTSRUM: Danderyds församling bedriver en viktig verksamhet i *Sjukhuskyrkan* på Danderyds sjukhus där det sedan slutet av 1970-talet finns en ekumenisk kyrka. På Danderyds sjukhus arbetar drygt 3000 personer och det finns omkring 1200 vårdplatser.

Församlingen har även en mötesplats och andaktsrum i Mörby Centrum – *Andrum*. Här kan man exempelvis gå på spädbarnsmassage, äta frukost i gemenskap eller lyssna på musik.

I Församlingens Hus finns också ett andaktsrum för mindre vigslar och dop ♦

**HERREGUD,
YVONNE!**

Gud vägrade ge henne 25 öre, så vid tio års ålder sa blivande professor Yvonne Hirdman upp kontakten med det himmelska. Med kyrkan är det en helt annan historia.

HENNES FARFAR ärkeateisten brukade utkämpa verbala brottningsmatcher med sin granne ärkebiskop Nathan Söderblom.

Själv säger Yvonne Hirdman nästan stolt att hon varken är döpt, frälst eller tror på ett liv efter döden.

– Jag var bara åtta år när vi pratade om dopet i skolan och jag lite malligt räckte upp handen och sa: "Jag är inte född!" Som tioåring öppnade jag och min lillasyster fönstret, tittade mot himlen och bad till Gud: "Vi ska tro på dig om du ger oss 25 öre." Där sprack det, kan man säga. Som 16-åring gick jag ur kyrkan efter att först ha suttit i förhör hos en präst hemma i Oskarshamn. Jag förklarade argt att jag inte kunde tro på en personlig Gud som ställde saker och ting till rätta. Speciellt inte efter Förintelsen. Det kan jag för övrigt inte i dag heller.

Och ändå...

Be Yvonne Hirdman recitera psalmverser och de kommer som ett rinnande Jordan. Ge henne en Bibel och hon bläddrar vant mellan profeterna och evangelisterna. Dessutom, erkänner hon, kan det hända att hon läser en "Fader vår" vid sänggåendet. Mer av tradition än förtröstan, det är sant. Men ändå ett tecken på att kyrkan vi ärvde inte går att räkna bort. Inte ens för någon som hela sitt liv hyllat rationalismen, vetenskapen och det kritiska tänkandet.

– Varje morgon när jag vaknar och tittar ut genom mitt fönster är jag glad och tacksam över att se Sofia kyrkas siluett. Hon står där som en Dark Rider mot himlen. Jag skulle sakna henne oerhört om hon en dag var försvunnen. Det är hemskt skönt att det finns något i vår otrygga värld som står för kontinuitet.

För när historikern blir gammal blir hon måhända inte religiös – men möjligen mer konservativ. I en värld där allt mer sviker och bedrar, kan även en förhärdad gudsförnekare kliva innanför medeltida stenvägar, betrakta den korsfäste och uppleva en stunds frid.

– Jag avskyr förändring. Då finns kyrkan där som en tröst. Det vore hemskt sorgligt om kyrkan tvingades stänga på grund av dålig ekonomi. Eller tvingades ta in konsulter som försöker sälja Gud och Jesus som pepparkakor.

Yvonne Hirdman erkänner att hon nog "underproblematiserat religionens roll i samhället", som hon uttrycker det. Nyligen kom tegelstenen "Sveriges Historia 1920-1965". Hon och hennes kolleger satte tänderna i folkhemmets uppbyggnad. I dag är hon självkritisk till deras lite styvmoderliga behandling av kyrkan. Medan snön faller över ond och god utanför fikets fönster i Hammarby Sjöstad, söker hon febrilt efter de rader som ändå finns där.

– Katekesundervisning, morgonbön i skolan... Att Sverige är ett kristet land är inget snack. När jag själv skilde mig, tvingades jag till och med möta en präst som försökte tala mig till rätta. Trots att jag gift mig borgerligt.

Ingen kom undan kyrkan?

– Nej, och i boken visade vi i alla fall att många betydande kyrkopolitiker och biskopar satt med i kommittéer för andlig beredskap under andra världskriget. Specialorgan för själen, helt enkelt. Min egen ateistiska farfar Gunnar var en av dem. Alva Myrdal, Torsten Tegnér och Pehr Henrik Ling likaså. Syftet var att "främja svenska folkets intellektuella och moraliska motståndskraft". En sorts psykologisk krigföring, alltså. Men annars erkänner jag gärna att vi historiker lätt koncentrerar oss för mycket på arbetarrörelsens roll och för lite på det kristna arvet. Där är fortfarande en roman som *Lewis resa* av P O Enquist det överlägsna verket.

Hon ratar de framdukade pepparkakorna, som för att visa att det är striden, inte snällheten, som alltid varit hennes drivkraft. Ett bråkigt barn, tyckte många. Läste aldrig läxorna och fick knappt godkänt i slutbetyget i historia. Även som forskare har Yvonne Hirdman fortsatt att stängas, inte minst mot det patriarkala samhället. Hennes mest kända böcker handlar ➡

”Jag tillbringar långfredagarna i sällskap med Bach som ju i sanning stod i kyrkans tjänst. Men livet efter döden går bort helt för mig. Även om jag verkligen ville tro, skulle hela mitt förnuft protestera.”

► om två starka kvinnor: Alva Myrdal och den egna mamman, grevinnan Charlotte Hirdman som var trebarnsmamma, brinnande kommunist och eventuellt spion. Själv utstrålar historiker Hirdman samma självklara pondus, även om en smygande förkylning just denna dag tvingat henne att avstå en efterlängtd skidtur. Säger att alla de stora religionerna per definition är kvinnofientliga, och att detta förstås alltid har retat henne. Menar att 1700-talets upplysningsfilosofi kom som en befrielse från människans skräck för helvetet och fokusering på det hinsides. Ser kyrkan som en klassisk motståndare till mycket hon själv har satt högt i livet.

Men samtidigt...

– Socialismen var länge svenskens statsreligion. En snäll lära som predikade att man skulle ta hand om varandra på ett värdigt sätt. Nu har staten abdikerat från det ansvaret. Jag tror inte riktigt att alla förstår att det är iskyla som nu väntar...

Och det är bara kyrkan som kan överta statens roll?

– Jag vet inte, men det har alltid funnits en dialog mellan samhälle och kyrka. Och jag ser definitivt ett återkristnande, en religionens återinträde i vårt samhälle.

Framtiden är mörk. Miljökatastrofen hotar. Då säger jag som Stig Dagerman: ”Människans behov av tröst är oändligt.”

Även Yvonne Hirdmans?

– Gud, ja.

Gud?!

– Ja, du märker att även jag är präglad av kyrkan – även om jag ogärna vill erkänna det. Jag deltog nyligen i en debatt där en muslim sa till mig: ”Ni kristna...” och det kändes som att få en örfil. ”Men hallå, jag är inte kristen!” Samtidigt är jag glad över det här arvet. Att mina barn fick höra om pärleporten av sin farmor och farfar i Småland. Att vi alla är en del av den här... kedjan. Utan Bibelns berättelser blir livet mera torftigt. Och hellre en ljummen kristendom är brinnande fanatism.

Vad skulle krävas för att du skulle bli troende?

– Bang blev katolik vid slutet av sitt liv, sjuk och plågad, i en märkligt gripande scen. Hon liksom gav sig inför det gudomliga, kan man säga. Och min farfar som var tvättäkta ateist plågades ständigt av dessa frågor, brottades ständigt med den Gud han inte trodde på. Även Alva Myrdal hade en religiös kris vid 17 års ålder. Men jag själv? Jag vet ärligt talat inte. Jag är ingen lättsinnig person. Jag kan slötitta på ett teveprogram om barnmorskor i Norge och

plötsligt inse att jag sitter där och gråter. Jag tillbringar långfredagarna i sällskap med Bach som ju i sanning stod i kyrkans tjänst. Men livet efter döden går bort helt för mig. Även om jag verkligen *ville* tro, skulle hela mitt förnuft protestera: ”Men herregud, Yvonne!”

Herregud?!

– Ja, nu är jag där igen... Vad jag vill säga är kanske som Voltaire – var det han? – som menade att var och en fick bli salig på sin tro. Vem är jag att vilja ta bort något som ger folk glädje och tröst? Under franska revolutionen slet Robespierre sönder den gamla kalendern och bytte ut alla kristna helger. Det skulle räcka att tillbe ett högre väsen var tionde dag, menade han. Och tänk så trist det blev. Så där är jag alltså: En person som vill bevara en kyrka jag själv inte går till.

Så när var du där senast?

– Tre somrar sedan. På en begravning. Naturligtvis.

Hur vill du själv begravas?

– Ingen präst, det har jag alltid tänkt. Men med åren har kommit en önskan att bli begravd under de här högtidligheterna och ritualerna som kyrkan är så bra på. Numera kan jag till och med tänka mig att man sjunger ”Härlig är jorden” ♦

”Det har alltid funnits en dialog mellan samhälle och kyrka. Och jag ser definitivt ett återkristnande, en religionens återinträde i vårt samhälle.”

Namn: Yvonne Hirdman.

Född: 18 januari 1943.

Yrke: Tidigare professor i kvinnohistoria och genushistoria.

Familj: Dottern Anja, snart professor i mediakunskap, och sonen Tomas, frilansande musiker.

Bor: Lägenhet i Hammarby sjöstad.

Äter och dricker: Ostron. Rödvin.

Lyssnar: ”Jag är dålig på musik, men blir ändå alltid överväldigad när jag hör Bach eller Beethoven.”

Läser: Mycket. ”Just nu Axel Odelbergs ”Vi som beundrade varandra så mycket” om Sven Hedin och Adolf Hitler.

Ser: ”All skit som finns på teven.”

Hobby: Åka längdskidor, plocka svamp, laga mat och brodera tavlor på handdukar. ”Det går långsamt, på tjugo år har jag bara blivit klar med fem stycken.”

Aktuell: Med boken ”Sveriges Historia 1920-1965” (Norstedts).

Gudstjänster

Palmsöndag 24 mars

Danderyds kyrka

11.00 Konfirmationsmessa,
Sara Hellgren

Danderyds kyrka

16.00 Stabat Mater, se *Konserter*.

Djursholms kapell

11.00 Gudstjänst med små
och stora. Johanna Keck,
barnkörerna.

Enebykyrkan

11.00 Gudstjänst med små
och stora, Arne Wikström,
Frida Molneryd.

Måndag 25 mars

Församlingens Hus

12.00 Blå måndag. Passions-
andakt. Staffan Hellgren,

Tisdag 26 mars

Församlingens Hus

12.00 Passionsandakt,
Lisa Axelsson Runeborg.

Onsdag 27 mars

Församlingens Hus

12.00 Passionsandakt,
Sara Hellgren.

Skärtorsdag 28 mars

Danderyds kyrka

19.00 Skärtorsdagsmessa,
Johanna Keck, Sara Hellgren.

Djursholms kapell

19.00 Messa, Ulrica Aspenberg.

Enebykyrkan

19.00 Getsemanestund med
nattvard, Christina Molin,
Inessa Rejer, Johanna Ek.

Långfredag 29 mars

Danderyds kyrka

11.00 Långfredagsgudstjänst,
Johanna Keck, Vokalensemblen.

Djursholms kapell

11.00 Gudstjänst,
Ulrica Aspenberg

Enebykyrkan

11.00 Gudstjänst, Karin
Bergholm, Christina Molin.
Sång: Johanna Ek.

Påskdagen 31 mars

Danderyds kyrka

11.00 Högmässa, Staffan
Hellgren, Fredrik Hesselgren,
Catharina Björnstedt,
Kyrkokören.

Djursholms kapell

11.00 Högmässa, Lennart
Koskinen, Kapellkören.

Enebykyrkan

11.00 Påskgudstjänst,
Christina Molin,
Enebykyrkans kör.

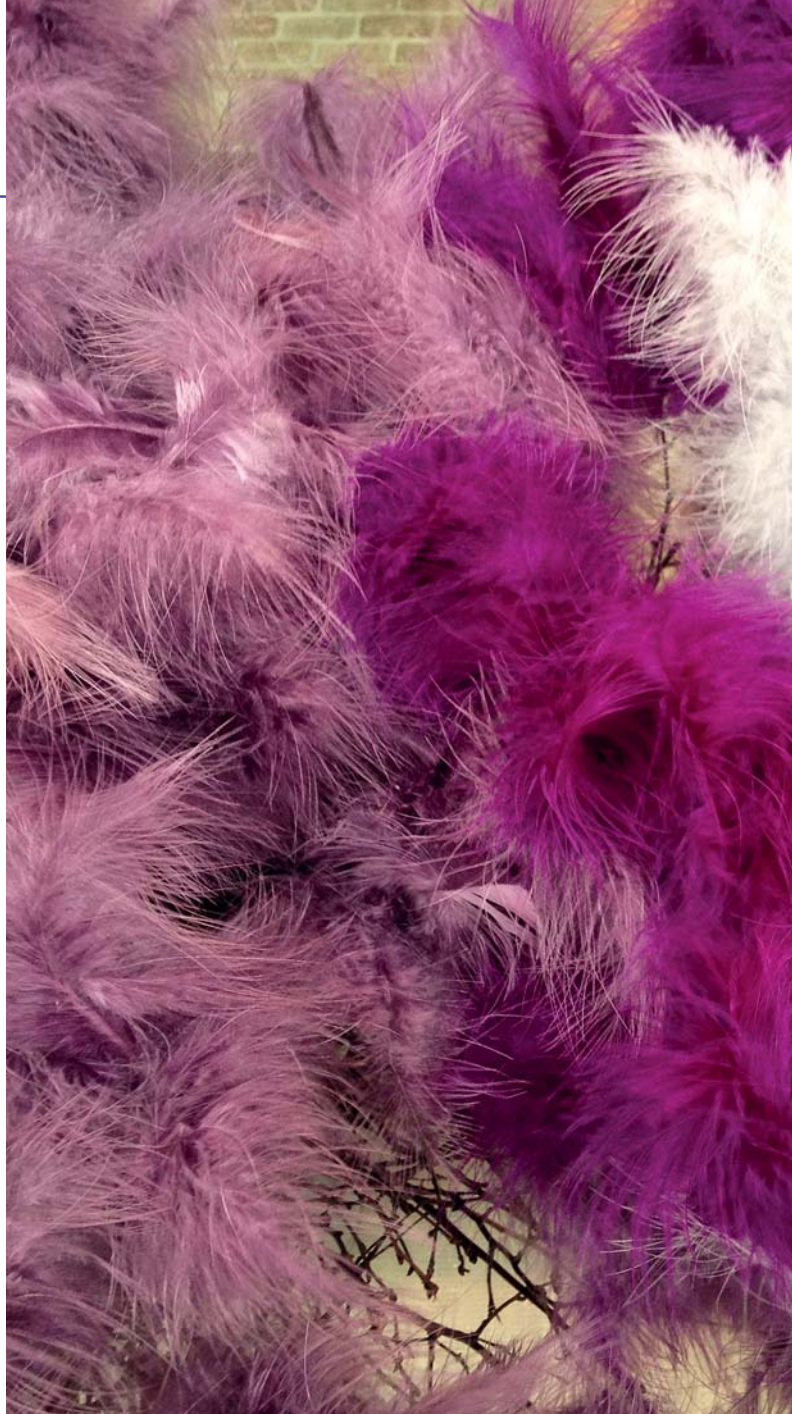
Annandag påsk 1 april

Danderyds kyrka

11.00 Sammanlyst högmässo-
gudstjänst, Fredrik Hesselgren.

Välkomna på påsklunch!

Efter högmässan 31/3 bjuder
vi till lunch i Församlingens
Hus. Lunchbiljetter för 50 kr
säljs i Andrum (mån-tis)
och Församlingens Hus
(mån-fre) från 18/3. 20/3
och 27/3 15.00-17.00 säljs
biljetter även på Kyrk-
bänken i Mörby centrum.

Nystart i Sättraängskyrkan!

I temamässor, pilgrimsvand-
ringar, konserter och samtal
brottas vi med existentiella
frågor och söker Gud. Mer
information på hemsidan,
i annonser m.m.
Välkommen följande datum:
17 mars 16.00 Temamässa och
middag.

27 april 16.00 Djurgudstjänst.
28 april 16.00 Temamässa och
middag.
5 maj 16.00 Pilgrimsmässa med
picknick.
29 maj Retreat, heldag.
2 juni 16.00 Temamässa och
middag.
22 juni 16.00 Midsommarguds-
tjänst med sommartårta.

Konserter

Söndag 17 mars 16.00

Danderyds kyrka

Stjärna över haven

Konsert på Marie Bebådelsedag med musik från 1300-tal till 1900-tal. *Magnificat* av Telemann samt musik av Mozart, Grieg och Rachmaninov. Danderyds kyrkas kammarkör, orkester och solister. Erna Scherwin, dirigent.

Elisabeth Meyer sjunger i Danderyds kyrka 24 mars.

Söndag 24 mars 16.00

Danderyds kyrka

Stabat Mater

Danderyds kyrkokör framför musik av Rheinberger, Mendelssohn och Sven-David Sandström. Medlemmar ur Danderyds kammarorkester. Solist: Elisabeth Meyer. Dirigent: Rikard Karlsson.

Långfredag 29 mars 11.00

Danderyds kyrka

Korset

Danderyds Vokalensemble sjunger a cappella-verk av bl a Brahms, S-D Sandström och Galina Grigorjeva i långfredagens gudstjänst.

Söndag 31 mars 11.00

Danderyds kyrka

Halleluja

Danderyds kyrkokör framför Mozarts *Te Deum KV 141* och Hallelujakören ur Händels Messias i påskdagens högmässa. Medlemmar ur Danderyds kammarorkester.

Tisdag 9 april 12.00

Församlingens Hus

Lunchmusik med soppa

Afrikansk musik i anslutning till utställningen med Tingatinga-konst. 40 kr inkl soppa.

Torsdag 11 april 14.00

Djursholms kapell

Lyzzna

Ingemar von Heijne, en orgel, ett piano och en grammofoon.

Söndag 14 april 16.00

Danderyds kyrka

Varum?

Danderyds Vokalensemble ger en a cappella-konsert inför avresan till körtävling i Tallinn. Musik av Brahms, Stenhammar, Arvo Pärt, Cyrillus Kreek och Galina Grigorjeva. Dirigent: Rikard Karlsson.

Lördag 20 april 16.00

Djursholms kapell

Kär Lek Vår Yra

Kapellkören och Cecilia, Ingrid och Ingemar von Heijne.

Söndag 5 maj 11.00

Danderyds kyrka

Mässa i klarspråk

Staffan Hellgren, Sara Hellgren, Johan Larsson, Petruskören, församlingens ungdomsgrupp, kompgroup, Erna Scherwin.

Tisdag 7 maj 12.00

Danderyds kyrka

Lunchmusik med soppa

Ulla-Carin Börjesdotter, sopran och Anders Ölund, piano/orgel. 40 kr inkl soppa.

Onsdag 15 maj 19.00

Enebykyrkan

Vårkonsert

Enebykyrkans kör, musiker och solister. Dirigent: Johanna Ek.

Torsdag 16 maj 14.00

Djursholms kapell

Lyzzna

Ingemar von Heijne, en orgel, ett piano och en grammofoon.

Onsdag 22 maj 19.00

Petruskyrkan

Fram mellan bugande björkar

Danderyds kyrkas kammarkör och Petruskören, solister och instrumentalister. Ur folkmusikmässan *I välsignan och fröjd* av Hambe och Kennemark samt vårsånger av bl a Grieg och Taube. Dirigent: Erna Scherwin.

Behövs både tro och vetenskap för att begripa människans villkor?

Föredrag med Kåre Olsson, filosofie doktor i organisk kemi. Onsdagen den 10 april 9.00–11.00 i Församlingens Hus.

Var med i kyrkovalet!

Danderyds församling behöver dig som vill påverka vad som sker i församlingen.

Söndagen den 15 september 2013 är det kyrkovalet. Du kan engagera dig genom att gå med i en befintlig nomineringsgrupp eller bilda en egen.

Svenska kyrkan är demokratiskt uppbyggd och beroende av människors engagemang. Alla är välkomna!

I kyrkovalet väljs de personer som ska få förtroendet att styra kyrkan de kommande fyra åren. Direkta val sker till kyrkofullmäktige i församlingen, till stiftsfullmäktige i stiftet och kyrkomötet på den nationella nivån.

Kontakta församlingens nuvarande nomineringsgrupper om du är intresserad av att engagera dig:

Borgerligt alternativ (tidigare Moderata Samlingspartiet)
Elisabet Carlberg 08-624 39 66
elisabet-carl@tele2.se
www.borgerligtalternativ.nu

För kyrkans framtid i Danderyds församling, Peo Lannerö,
08-753 00 91, peo@lannero.com
www.forkyrkansframtid.se

Arbetarepartiet – Socialdemokraterna, Inger Jerstedt-Ahl,
08-755 10 67, inger.ahl@telia.com

Liberaler i Danderyds församling, P-O Håkansson, 08-755 11 13
p.o.stockholmsparkett@telia.com

Centerpartiet, Gustaf Stjernberg,
08-753 17 05, gustaf.stjernberg@spray.se

Frågor? Kontakta valsamordnare Kajsa Lundell,
kajsa.lundell@svenskakyrkan.se,
08-568 957 12.

Välkommen

BARN

Kyrkans förskola, 1–5 år finns i Djursholms församlingsgård, vid Petruskyrkan i Stocksund och i Träffpunkten vid Eneby torg. Rolig, lustfylld och lärorik verksamhet nära natur, lekpark och kyrkorum. Förskolorna består av små enheter där vi arbetar för att barnen ska känna sig sedda och respekterade. En äldre och en yngre grupp skapar en miljö med både utmaningar och trygghet. Församlingens präster och musiker är delaktiga i verksamheten. Maxtaxa gäller. Välkommen att ringa förskolechef Ebba Zeno, 08-568 957 02. Anmälan till www.danderyd24.se

Barnrytmik

Sång- och lekstund för barn (0–4 år) och vuxna. Musik och lek gynnar barnets språkliga och motoriska utveckling och kan bidra till en nära relation mellan barn och förälder. Barnrytmik finns i Djursholms församlingsgård och i Andrum. På hemsidan finns utförlig information om våra grupper. Ledare/anmälan: Annsofi Silander, 0739-84 39 75.

Spädbarnsmassage

Ålder: 2–6 månader.
Max åtta barn/kurs.
Grupp 2: 10/4, 17/4, 24/4, 8/5, 15/5.
Tid: 11.00–12.30.
Plats: Andrum, Mörby centrum.
Kostnad: 200 kr för 5 träffar à 1,5 tim.
Ledare/anmälan: Susanne Kindwall, 070-483 62 60.

Söndagsskola

i Enebykyrkan
Söndagar 11.00.
Kontakt: Frida Molneryd,
08-758 44 54.

UNGDOM

Aupair meeting
Djursholms församlingsgård.
International group. A place where you can get to know other aupairs, learn from each other, have a coffee and a laugh...
Wednesdays 7 pm.
Contact: Marianne Wilöf,
070-529 69 22.

Konfirmation i Svenska kyrkan

Född 1998? Under 2012–2013 är det din tur att vara konfirmand.
Kontakt: Simon Liljecrantz,
08-568 957 43.

Svenska Kyrkans Unga

Petruskyrkan i Stocksund är mötesplatsen för unga i Danderyd efter konfirmationen. Svenska Kyrkans Unga träffas varje torsdag utom under skollov. Alla är välkomna! Ungdomsmässa 19.00.
Kontakt: Simon Liljecrantz,
08-568 957 43.

Konfirmation i Enebykyrkan

Träffar varje vecka, läger i maj 2013. Ledare: Arne Wikström, Christina Molin, Frida Molneryd.
Anmälan: christina.molin@smf.se, 08-758 66 52.

VUXNA

Samtalsgrupp
Vi samtalar om tro och tvivel och om att leva som kristen.
Tisdagarna 26/3, 23/4, 21/4.

19.00 – 21.00 i Vagnslidret, Sätträängskyrkan. Kontakt: Lennart Rapp, 08-644 48 72.

Leva vidare-grupper

Du som har drabbats av sorg är välkommen att delta i en *Leva vidare-grupp* där du kan dela tankar och känslor med andra.
Kontakt: Catharina Björnstedt,
08-568 957 29.

Lovsång- och bönegrupp

Tisdagarna 12/3, 9/4, 7/5
19.30 i Vagnslidret, Sätträängskyrkan.
Kontakt: Lennart Rapp,
08-644 48 72.

Män emellan

Samtalsgrupp för män i rosa rummet brevid Sättra prästgård.
Lördagarna 16/3, 26/3, 6/4, 27/4, 18/5, 8/6 10.00.
Kontakt: Johan Olsson,
070-249 00 75.

Bibeltudium om romarbrevet

Enebykyrkan.
Tisdagarna 12/3, 9/4 14.00.
Christina Molin,
Arne Wikström.

Seniorgymnastik

Enebykyrkan.
Måndagar 10.00–11.00.
Ledare Britt Hellberg.
Avgift 200 kr/termin.
Kontakt: diakon Inessa Rejer,
08-568 957 21.

Seniorgymnastik

Djursholms församlingsgård.
Onsdagar 10.00–11.00.
Ledare Heléne Tamm.
Terminsavgift 200 kr.

Kontakt diakon Inessa Rejer,
08-568 957 21.

Seniorqigong

Enebykyrkan.
Tisdagar 10.00–11.00.
Ledare: Ros Marie Sandahl.
Terminsavgift: 200 kr.
Kontakt: diakon Inessa Rejer,
08-568 957 21.

TRÄFFPUNKTER

Andrum

Danderyds församlingslokal i Mörby centrum, plan 5. Sedan november 2011 finns vi i nya och rymligare lokaler. Delta i gruppverksamhet eller öppen verksamhet.

Öppet Hus

Måndag och tisdag 12.00–16.00.

Lunchandakt

Måndag 12.00–12.20.

Veckomässa

Tisdag 12.00–12.20.

Frukost i gemenskap

Fredag 9.00–10.00.

Spädbarnsmassage

Grupp 2: Onsdagar 10/4, 17/4, 24/4, 8/5, 15/5 11.00–12.30.

Barnrytmik 0–4 år

Anmälan Annsofi Silander
0739-84 39 75.

Livsglädje tillsammans

Programträffar i Enebykyrkan 23/4, 2/5. Kontakt: Inessa Rejer,
08-568 957 21, Ragnar Karlsson
08-510 501 73.

Kyrkbänken i Mörby Centrum

Bänken står utanför Apoteket.
På onsdagar 15.00–17.00 finns

präst, diakon eller annan personal på plats för samtal. De berättar också gärna mer om församlingens verksamhet.

Afternoon tea

Musik, underhållning eller föredrag samt kaffe/te och andakt. Onsdagar 14.00–15.30 i restaurangen, Kevinge Vårdshus, Edviksvägen 1A. Kontakt: Catharina Björnstedt, 08-568 957 29.

Djursholms kyrkliga arbetskreter

Träffas på måndagar 12.00 i Djursholms församlingsgård. Kontakta Ulrica Aspenberg 08-753 11 99.

Idala Träffen

Torsdagarna 7/3, 4/4, 2/5 13.00 – 14.30, på Idalagården i Stocksunds centrum. Musik, föredrag, kaffe och samtal. Träffen inleds med andakt.

Musiklyssning

Tisdagar ojämna veckor 13.30–15.00 på Idalagården. 12/3, 26/3, 9/4, 23/4.

Sommarkurs i Mindfulness

Prova övningar för kropp och sinne under fem veckor i sommar. Fokus på andning. Tisdagarna 4/6, 11/6, 18/6, 25/6 och 2/7, 10.00–11.30. Kaffe och smörgås serveras. Info om plats utomhus senare. Kursavgift: 500 kr, (vid behov kan bidrag sökas.) Anmäl dig till Catharina Björnstedt, diakon och mindfulnessinstruktör, 08-568 957 29, catharina.bjornstedt@svenskakyrkan.se

Att göra skillnad

Vill du använda din kunskap och tid för att göra livsvillkoren bättre för andra? Utbildning och hälsa för barn och unga, solenergi, vattenförsörjning och biogasproduktion för matlagning är projekt som Danderyds församling stödjer sin vänförsamling i Moshi, Tanzania, med. Efter många års samarbete kan vi se att livet kan förbättrats för många i Moshi. Kontakta Lars Paulson, 08-755 86 88 eller larse.p@telia.com.

Babypsalmsång

En halvtimmes sångstund i Danderyds kyrka för barn 0–12 månader och deras föräldrar 10/4, 24/4, 8/5, 22/5 11.00. Efteråt lättare lunch tillsammans i Församlingens Hus. Kostnad 200 kr för 4 gånger. Anmälan Ann-Sofi Silander 0739-84 39 75.

SVENSKA KYRKAN I DANDERYD

Församlingens hus

Angantyrvägen 39, 182 54 Djursholm.

Växel: 08-568 957 00, måndag – fredag 9.00–12.00 och 13.00–15.00. Adress: Box 2021, 182 02 Danderyd Fax: 08-568 957 28 www.danderydsforsamling.se

Informatör

Christina Högberg, 08-568 957 08.

Gudstjänstinformation

08-568 957 34.

Kyrkogårdsförvaltning

Chef Per Laving, 08-568 957 40, fax 08-568 957 28.

Våra kyrkor

Altors kapell, Ymervägen 55, Djursholm, 08-755 44 86.

Andrum, Mörby Centrum, 08-568 957 71.

Danderyds kyrka, Angantyrv. 41 Danderyd, 08-568 957 64.

Djursholms församlingsgård, Bragev. 32 A, Djursholm 08-568 95 756.

Djursholms kapell, Danav. 9, Djursholm, 08-755 37 83.

Enebykyrkan, (samarbetskyrka) Enebytorp, Christina Molin 08-758 66 52.

Petruskyrkan, Kyrkv. 27, Stocksund, 08-568 957 64.

Sätraängskyrkan, Sjöbergsv. Danderyd 08-568 957 64.

Sjukhuskyrkan, Danderyds sjukhus, 08-655 50 00, 08-655 67 7

Kyrkoherde/kontraktspäst Staffan Hellgren, 08-568 957 01, 070-625 13 15 (sms/mms).

Präster

Karin Bergholm, (vik) 08-568 957 22. Sara Hellgren, (vik) 08-568 957 15. Johanna Keck, 08-568 957 20. Magnus Ludvigson, 08-568 957 23. Jennie Petersen, (tjl). Arne Wikström, 08-568 957 17.

Sjukhuspräster

Stefan Bendtz, 08-568 957 45. Fredrik Hesselgren, 08-568 957 46. Lisa Axelsson Runeborg, 08-568 957 42.

Diakoner

Catharina Björnstedt, 08-568 957 29. Inessa Rejer 08-568 957 21. Fredrik Gyllenhög 08-568 957 25.

Musiker

Anders Ölund 08-568 957 04. Rikard Karlsson, 08-568 957 07. Erna Scherwin, 08-568 957 06. Johan Larsson, 08-568 957 49.

Församlingspedagog

Simon Liljecrantz, 08-568 957 43.

Förskolechef

Ebba Zeno, 08-568 957 02.

Församlingspedagog

Rut Niska Säfström, 08-568 957 36.

” Det är skimmer i molnen och glitter i sjön,
det är ljus över stränder och näs,
och omkring står den härliga skogen grön
bakom ängarnas gungande gräs.

Och med sommar och skönhet och skogsvindsackord
står min hembygd och hälsar mig glad,
var mig hälsad! – Men var är min faders gård,
det är tomt bakom lönnarnas rad.

Det är tomt, det är bränt, det är härjat och kalt,
där den låg, ligger berghällen bar,
men däröver går minnet med vinden sval,
och det minnet är allt som är kvar.

Och det är, som jag såge en gavel stå vit
och ett fönster stå öppet däri,
som piano det ljud och en munter bit
av en visa med käck melodi.

”

GUSTAV FRÖDING
UR STRÖVTÅG I HEMBYGDEN 1896
TONSATT AV MANDO DIAO 2012